

Perspektywy współpracy V4 i Japonii

Veronika Jóźwiak

Japonia aktualizuje i wzmacnia polityczny wymiar współpracy z państwami Grupy Wyszehradzkiej. Skłania ją do tego rosnące zaangażowanie Chin na Bałkanach oraz prace nad strategią UE wobec Indo-Pacyfiku. W obu sprawach liczy na wsparcie państw V4, dla których korzystne byłoby zacieśnienie wielowymiarowej współpracy z tym azjatyckim partnerem, który nie budzi zastrzeżeń w UE. Koordynację dialogu politycznego między Japonią a państwami V4 może zakłócić ich niejednolite podejście do Chin. Nie wpłynie to jednak negatywnie na współpracę gospodarczą.

7 maja odbyło się w Warszawie siódme spotkanie ministrów spraw zagranicznych państw V4 i Japonii. Poza perspektywą współpracy w regionie Europy Środkowej, w tym wspólnego zaangażowania na rzecz Bałkanów Zachodnich i działań dotyczących połączeń (connectivity), rozmowy koncentrowały się na sprawach globalnych, m.in. kwestiach bezpieczeństwa w Europie i regionie Indo-Pacyfiku, stosunków ze Stanami Zjednoczonymi i partnerstwa UE–Japonia. W 2003 r. Japonia stała się pierwszym państwem pozaeuropejskim, z którym grupa nawiązała współpracę w formacie V4+.

Cele i osiągnięcia. Inicjatorem powstania tego formatu była Japonia, która do dzisiaj wytycza kierunek współpracy. Jej zainteresowanie grupą wynikało ze zbliżającego się członkostwa państw V4 w UE – pierwsze porozumienie o partnerstwie podpisano już podczas negocjacji akcesyjnych. Celem Japonii było wykorzystanie V4 jako praktycznego instrumentu jednoczesnego utrzymywania stosunków z czterema państwami Unii – z którymi od lat 90. XX w. łączy ją rozbudowane stosunki gospodarcze – i dzięki temu pogłębienie współpracy ze Wspólnotą. Format miał być także narzędziem wywierania politycznego wpływu na Europę Środkową i równoważenia polityki Chin w regionie.

Cel związany z działaniami Chin nabrał znaczenia w 2013 r., gdy rok po uruchomieniu przez Chiny formatu 16+1 Japonia ożywiła współpracę polityczną z V4. Przyjęte wówczas oświadczenie rozszerzyło zakres wspólnych działań m.in. o koordynację aktywności w organizacjach międzynarodowych, a także podkreślało wspólnotę wartości i przywiązanie do prawa międzynarodowego.

Kontrastowało to ze współpracą regionalną z Chinami, pozbawioną wymiaru normatywnego. Natomiast dla państw V4 celem było przede wszystkim dalsze zacieśnienie stosunków z jedną z największych gospodarek świata i wzmocnienie współpracy gospodarczej z państwami azjatyckimi po globalnym kryzysie finansowym z 2008 r. Dodatkową zachętą był wysoki poziom rozwoju technologicznego Japonii i perspektywa transferu wiedzy.

Państwa V4 od dekad były dla Japonii stabilnym partnerem gospodarczym, miejscem lokowania inwestycji branż motoryzacyjnej i elektronicznej, choć nie stanowią największych odbiorców japońskich inwestycji w Europie. Według statystyk OECD skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) z Japonii w 2019 r. wynosiła w Polsce ok. 6 mld dol. (2,6% wszystkich BIZ w Polsce), w Czechach – ok. 4 mld dol. (2%), na Węgrzech – ok. 3 mld dol. (3,4%), na Słowacji – ok. 150 mln dol. (0,1%). Zapewnia to Japonii pierwsze miejsce wśród azjatyckich inwestorów w Czechach, natomiast w pozostałych państwach V4 wyprzedza ją Korea Południowa (obecność chińskich inwestycji w tych państwach jest mniej znacząca).

Rozwijającym się stosunkom gospodarczym towarzyszy wzmożenie zaangażowania politycznego. W ostatnich kilku latach region odwiedzali były premier Abe Shinzo oraz ministrowie spraw zagranicznych Kono Taro i Motegi Toshimitsu, którzy jednak złożyli dwustronne wizyty tylko w Polsce i na Słowacji. Dlatego regularne spotkania na wysokim szczeblu w formacie V4+Japonia przysłużyły się pogłębieniu dialogu politycznego ze wszystkimi państwami

grupy. W wyniku tej współpracy udało się również zrealizować projekty rozwojowe w państwach Partnerstwa Wschodniego i Bałkanów Zachodnich, rozwinąć kontakty badawcze i naukowe oraz zorganizować eksperckie dyskusje dotyczące m.in. spraw gospodarczych i cyberbezpieczeństwa.

Nowe spojrzenie Japonii. Tematy ostatnich spotkań V4+Japonia na wysokim szczeblu wskazują na japońskie postrzeganie Europy Środkowej i Wschodniej jako regionu dużej aktywności Chin. Wraz ze [wzrostem znaczenia dla Chin pozaunijnych uczestników inicjatywy 17+1](#) (m.in. Serbii i Macedonii Północnej), Japonia również chce rozszerzyć swoje zaangażowanie na Bałkany. Ma temu służyć m.in. wykorzystanie kontaktów V4 w regionie do realizacji wspólnych projektów wspierających integrację europejską tych państw. Taka współpraca wpisuje się w cele UE na Bałkanach, obejmujące również wspieranie przejrzystych finansowo inwestycji infrastrukturalnych. Partnerstwo UE–Japonia z 2019 r. w zakresie tworzenia połączeń, które wśród docelowych regionów współpracy wymienia m.in. Bałkany Zachodnie i Europę Wschodnią, zostało przez obie strony zaprezentowane jako propozycja oparta na wartościach, służąca budowie zrównoważonej finansowo i środowiskowo infrastruktury dobrej jakości. Miało to stanowić alternatywę dla budzących zastrzeżenia – czy wręcz zakończonych fiaskiem, jak budowa autostrady w Czarnogórze – chińskich inwestycji realizowanych w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku. Japonia miałaby również rozważyć współpracę w obszarze connectivity w ramach Inicjatywy Trójmorza, co strona polska podniosła podczas majowego spotkania.

Nowy kontekst stosunkom V4 z Japonią nadała instytucjonalizacja partnerstwa tego państwa z UE, czyli zawarcie w 2018 r. porozumień o partnerstwie gospodarczym i strategicznym. W sferze politycznej są one wyrazem wspólnego przywiązania do liberalnego porządku międzynarodowego – rządów prawa, wolnego handlu i swobody żeglugi. Przestrzeganie tych zasad stanowi podstawę współpracy obu stron w Indo-Pacyfiku – regionie o rosnącym znaczeniu dla ich interesów politycznych i gospodarczych. [Japonia ogłosiła swoją strategię wobec tego obszaru w 2016 r.](#), natomiast Unia dopiero ją tworzy. Rada UE przyjęła konkluzje w tej sprawie w kwietniu br. i zleciła dalsze prace. Japonia podjęła zatem temat Indo-Pacyfiku w gronie V4 nie tylko po to, by promować swój polityczny projekt odzwierciedlający jej ogólną wizję stosunków międzynarodowych, lecz także licząc na przyczynienie się państw grupy do ukształtowania takiej

wizji działań UE w regionie, która będzie zgodna z założeniami japońskiej strategii.

Wnioski i perspektywy. Podobnie jak miało to miejsce w poprzednich latach, w sferze politycznej Japonia działa w Europie Środkowej reaktywnie. Zacieśnianie przez nią dialogu politycznego z V4 jest częściowo odpowiedzią na aktywność Chin. W interesie Japonii leży spójna i odzwierciedlająca jej spojrzenie polityka UE wobec Chin i regionu Indo-Pacyfiku. Z tego powodu wzmacnia swoją obecność na Bałkanach i ubiega się o polityczne wsparcie ze strony państw V4, których największa wartość z jej punktu widzenia tkwi w ich członkostwie w Unii. Japonii sprzyjałaby ich prointegracyjna postawa i jak największy wpływ na podejmowanie decyzji – od tych czynników będzie zależała intensywność przyszłej współpracy politycznej z V4.

Choć państwa V4 konkurują ze sobą o inwestycje, skoordynowany dialog polityczny z Japonią sprzyja każdemu z nich. W interesie grupy leży przyjęcie japońskiej oferty współpracy i wzmacnianie stosunków w kilku wymiarach – politycznym, gospodarczym i bezpieczeństwa. Japonia nie jest „systemowym rywalem” UE, dlatego współpraca z nią nie wywołuje sporów wewnątrz Unii i nie może zostać wykorzystana do szkodzących jej celów politycznych. Stwarza to dogodne warunki do zacieśnienia stosunków gospodarczych, np. w zakresie zielonych technologii, w tym wykorzystania wodoru. Japonia – podobnie do państw V4 – stoi bowiem przed wyzwaniem zmniejszenia emisji. Ponadto istnienie wspólnego sojusznika – Stanów Zjednoczonych – otwiera możliwość podjęcia współpracy strategicznej, m.in. w zakresie cyberbezpieczeństwa.

Wyzwaniem dla współpracy V4 i Japonii może być zróżnicowane podejście do Chin na wielu poziomach. Stosunek UE do tego państwa jest niejednoznaczny, o czym świadczy m.in. zamrożenie procesu ratyfikacji [dwustronnej umowy inwestycyjnej](#). Grupa Wyszehradzka jest także podzielona pod tym względem – Węgry na tle UE wyróżnia całkowita otwartość na polityczną i gospodarczą współpracę z Chinami oraz wsparcie udzielane poprzez wetowanie unijnych deklaracji krytycznych wobec tego partnera. Takie działania – podważające jedność UE – ograniczają możliwość dialogu politycznego Japonii z V4.

Trudność mogą stanowić również nadmierne oczekiwania V4 wobec zaangażowania się Japonii w obszarze connectivity w Europie Środkowej. Partnerstwo UE–Japonia w tym zakresie jest bowiem skierowane na państwa spoza UE, w tym przede wszystkim na projekty infrastrukturalne między Europą a Azją. Dlatego jest mało prawdopodobne, by tego typu projekty, poza ewentualnymi pojedynczymi inwestycjami, Japonia realizowała w regionie na dużą skalę.